

ÇOCUKLAR İÇİN UYGUN YAŞAMA ORTAMLARI*

Prof.Dr.Adnan KULAKSIZOĞLU**
Oğr.Gör.Oktay AYDIN**
Arş.Gör. Hülya BİLGİN**

PROBLEM

Çevre, doğal ve yapılandırılmış olarak ayrılabilir. Doğal çevre insan eli değmemiş olan ve tabiatta bulunan öğeler tarafından oluşturulmuş ortamlardır. Yapılandırılmış çevre, insanlar tarafından amaçlı veya amaçsız olarak değiştirilmiş fiziksel mekanlardır. İnsanlar, çevrelerin zihinsel olgunluklarına, eğitim ve kültürlerine, yaşlarına ve ihtiyaçlarına göre biçimlendirirler.

Bireyle yaşadığı evi ve çevresi arasında karşılıklı iki yönlü bir ilişki vardır. Her insan biyolojik ve psikolojik özelliklerine uygun bir ortamda yaşama hakkına sahiptir. Yaşama ortamının taşıdığı nitelikler bireyin eğitimine, kültürüne, kişiliğine ve ihtiyacına göre farklılık gösterir.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki insanlar uygun yaşama ortamına sahip olma bakımından gelişmiş ülke insanları kadar şanslı değildir. Azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde nüfus artışının yüksekliği, toprakların bölünmesi ve mevcut üretim biçiminin ihtiyaca cevap vermemesi ve şehirlerin daha iyi yaşam koşulları sunması gibi nedenler yüzünden kırlardan kentlere iç göç hızlanmıştır.

Ülkemizde 1950'li yıllardan itibaren artan iç göç, kentlerin kalabalıklaşmasına, gecekondulaşmaya, yeşil alanların azalmasına, trafik sıkışıklığına, suyun ve havanın kirlenmesine ve nihayet "uygun yaşama ortamlarının" bozulmasına yol açmıştır, (Yerasimos, 1979: 12-13).

Kırsal yörelerden şehre yeni gelenler ilk ağızda barınma ihtiyaçlarını karşılamak için derme-çatma konutlar yapmışlar, daha sonra artan gelirlerine, eğitimlerine ve kültür seviyelerine paralel olarak konutları ve yaşadıkları çevre ile ilgili yeni ihtiyaç ve istekler belirtmeye başlamışlardır. Bu yeni yapılaşan gecekondu bölgelerindeki mekanların yeniden düzenlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Kent mekanlarının insanın doğasına uygun yapılandırılmaması sonucunda duyu organlarına ulaşan duyumların bastırılması veya aşırı uyarılması ile bireyler daha gergin hale gelmiştir. Aynı şekilde şehirdeki yapılaşmanın bireyler arası yakın sosyal ilişki kuracak biçimde olmasını engellemesi ve daha çok bireyci yaşamı teşvik etmesi kırsal yöreden gelmiş insanların yalnızlık duygusu taşımalarına neden olmuştur, (Kulaksızoğlu, 1995: 170).

Bozuk yapılaşma ve çarpık kentleşme sonucu yaşam ortamlarının bozulması, çocukları da kaçınılmaz olarak etkilenmektedir. Çocuklar yaşadığı ailenin bir parçası olarak, kendisine sağlanan koşullarda yaşamak zorundadır.

---

* 3-14 Haziran 1996 tarihlerinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Yerleşimleri Konferansı (Habitat ID'nda bildiri olarak sunulmuştur.

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi öğretim Elemanları.

Çocuğun oturduğu evin, okuduğu okulun ve yaşadığı dış çevrenin sunduğu imkanları veya taşıdığı kısıtlılıklar onun yaşama ortamını oluşturur. Çocuğun yaşamının geçtiği ortamlar ne ölçüde elverişli olursa, çocuk o ölçüde sağlıklı ve estetik duygusuna sahip olarak yetişecektir. Diğer taraftan olumsuz çevre koşullarında yetişen çocuklar, beslenme, sağlık, eğitim imkanlarından yeterince yararlanamayacaktır.

Çocuklar çevrelerini algılayarak ve biçimlendirirken saf ve içten gelen duygularla hareket eder ve ihtiyaçlarını dile getirirler. Mekanın düzenlenmesinde çocukların düşünce ve taleplerine yer vermek ve konuya "çocuk açısından bakmak" şehir planlamacılarına ve mimarlara yeni olanaklar verir.

Bu araştırma, çocukların ev, okul ve yaşanan dış çevre ile ilgili sorunlarını ve ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Çocuk için uygun yaşama ortamlarının ne olduğuna yönelik bu çalışmada çocuğun çevre ile ilgili ihtiyaç ve sorunları ile onun cinsiyeti, bir özrünün olup olmadığı ve ailesinin girdiği gelir gurubu arasındaki ilişkiler aranacaktır.

AMAÇ

Çocukların yaşadıkları ortamlarla ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmış araştırmada, aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

1. Çocukların yaşadıkları ev ile ilgili sorunları nelerdir?
2. Çocukların okulları ile ilgili sorunları nelerdir?
3. Çocukların yaşadıkları çevre ile ilgili sorunları nelerdir?
4. Çocukların yaşadıkları ortamlarla ilgili sorunları ile cinsiyetleri, algıladıkları gelir durumları arasında bir ilişki var mıdır?

ÖNEM

Çocukların yaşadıkları ortamlar yetişkinler tarafından düzenlenmektedir. Çocukların yaşadıkları ev, okul, sokak, mahalle vb. mekanların düzenlenmesinde farklı düzeyde katkıları olmakla birlikte, kent planlamacıdan, mimarlar, yerel yönetimler, ana-babalar ve eğitimcilerin rolü büyüktür.

Yapılan bu araştırma da, bu gerçekten hareketle, çocuğun yaşadığı mekanları düzenleyen kişilerin, "çocukların yaşadıkları ortamları nasıl algılayıp yorumladıkları"na dikkatlerini çekmeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

"Çocuklar İçin Uygun Yaşama Ortamlarının Saptanması" başlığını taşıyan çalışmanın, evrenini, İstanbul ilinin sınırları dahilinde bulunan 13 ilkokul ve ilköğretim okulunun 5. sınıfında okuyan tüm öğrenciler oluşturmaktadır, örneklem ise, bu evrene dahil olan okulların 5. sınıfında okuyan toplam 326 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmada, çocukların, yaşadıkları mekanlarla ilgili düşüncelerini saptamak amacıyla, araştırmacılar tarafından hazırlanmış "Çocuklar İçin Uygun Yaşama Ortamları Soru Listesi" isimli bir soru listesi kullanılmıştır. Soru listesi 4 bölüm (çocuğun kendisi ve ailesi, yaşamları ev, okul ve yaşanan çevre ile ilgili sorular) ve 51 sorudan oluşmaktadır.

Uygulamaların yapılması ve böylece verilerin toplanması için, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sınıf öğretmenliği Bölümü son sınıf öğrencilerinden 15 kişi anketör olarak çalışmıştır.

Verilen çözümlenmesini yapmak için, soru listesi ile alınan cevapların her biri için frekans ve yüzdeler çıkarılmış, ayrıca bazı soruların birbirleriyle ilişkisini belirleyebilmek için de ki-kare hesaplamaları yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bildirinin sınırlılıkları nedeniyle, burada, frekans ve yüzde hesaplamalarına dayalı bulguların tablolarına yer verilmemiş; bunlardan sadece dikkati çekici olanların açıklama ve yorumları yapılmıştır.

Çocuğuni Kendisi ve Ailesi İle İlgili Bulgular

Araştırmaya katılanların kendileri ve aileleri ile ilgili bilgiler incelendiğinde; hepsi ilkokul son sınıf öğrencisi olmakla beraber, yaşları 9 ile 14 arasında değişmektedir. Ancak, %68'inin yaşı 11'dir. Bunların %47.2'si kız, %52.4'ü erkektir. Yaklaşık %80'i şehirde, %16'sı köyde, %3.3'ü de kasabada doğmuştur.

Deneklerin kardeş sayısına bakıldığında %8.6'sı tek çocuk, %21.5'i tek kardeş, %35.9'u iki kardeşlidir. Üç kardeşi olanlar %15'tir. Dört ve daha fazla kardeşi olanların oranı %19'dur. Katılanların yalnızca %5.2'si özürü guruptandır.

%51.2 gibi bir çoğunluk ailelerini orta halli olarak, %23.6'sı ortanın üstünde olarak, %6.1'i de zengin olarak nitelendirmiştir. Kendilerini ortanın altı ve fakir olarak gören toplam %8.3'lük bir guruptur. %10.11 ik bir gurup bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Yaşadılan ev ile ilgili sorulara verilen cevaplara baktığımızda, çocukların %66.6'sı kendine ait evde oturmaktadır, %33.4'ünün oturduğu ev kendinin değildir. Oturulan konutun şimdi oturulan kaçınıcı konut olduğu sorusuna %30.7'si birinci konut, %28'i ikinci konut, %21.2'si üçüncü konut olarak cevap vermiştir. Bu soruyu cevaplayan çocukların %15'i on- bir-on iki yaşlarına kadar üçten fazla ev değiştirmiştir.

Bu konuda yapılan başka bir araştırmada bulunan sonuçlar benzerdir, (Cansever, 1996: 69). Ailelerin %30'u ilk konutunda oturmaktadır. Ailelerin %45'i 2-3 arası, %20'si 4-10 defa ev değiştirmişlerdir. Bu rakamlar yukarıdaki bulgularla oldukça benzeşmektedir. Oturulan evin türüne baktığımızda %67.8'i apartman katında, %17.8'i bahçeli evde oturmaktadır. %12.6'sı "diğer" şikkını işaretlemişlerdir. "Kaçınıcı katta oturuyorsunuz?" sorusuna, katılanların %23.3'ü birinci, %12'si ikinci, %20.9'u üçüncü, %13.5'i dördüncü kat olarak cevaplamıştır.

Çocukların %60.7'sinin kendisine ait odası vardır. Kalan %36.8'inin kendi odası yoktur.

Evdeki oda (bağımsız bölüm)-sayısı %45.1 ile üç oda, %30.1 ile dört oda ve %15.3 ile iki oda olarak bildirilmiştir. Beş ve daha fazla odalı evlerde oturan denekler %8.5'tir.

Evde yaşayan kişi sayısına bakıldığında, %39'unun evinde 4 kişi, %25.8'inin beş, %13.8'inin altı kişi yaşamaktadır. Evde üç kişi olanların oranı %6.7'dir. Araştırmaya katılanların hane halkı ortalaması 5'tir. Çocukların yaşadıkları apartman katı ve evlerin

%73.6'sının bahçesi vardır. Ailelerin %25.8'i bahçesiz yapılarda oturmaktadır. 6225 aile üzerinde yapılan başka bir araştırma, ailelerin %38'inin bahçesiz konutlarda oturduğunu göstermektedir, (Cansever, 1996: 69).

Çocukların %44.2'si kaloriferli evde oturduğunu belirtirken, %49.1'i sobalı evlerde oturmaktadır. Anadolu'da 46 şehirde yapılan ve yukarıda zikredilen araştırmada ise konutların %85'inin soba ile %11'inin kaloriferle ısıtıldığını göstermektedir.

Yemek yenilen yer %43.6 oram ile mutfak, %44.8 ile oturma odasıdır. Çocukların %32.2'si oturma odasında, %58.6'sı kendi odasında çalışmaktadır. Çocukların %4.9'u ders çalıştıktan yerin ısısının uygun olmadığını ve %4.3'ü ısklılandırmanın uygun olmadığını ifade etmiştir. Musluk suyunu içme suyu olarak kullananlar %8.3 oranındadır.

Çocukların %17.5'i için, evde kendilerine uygun olmayan yapı elemanları vardır. Bu elemanlar; elektrik düğmeleri, dolap kapakları, askılarının ve asansör düğmelerinin yüksek oluşudur. Çocukların belirttikleri diğer önemli bir konu da, evde yalnız olduklarında kimin kapıyı çaldığını görmek için kapı dübünü kullanmada zorluk yaşamalarıdır.

%10.4 oranında bir gurup kendileri için tehlikeli olacak yapı elemanlarının varlığından söz etmiştir. Bunlar; bozuk elektrik düğmeleri, elektrik kabloları ve elektrik sobanın yarat- tıkları tehlikelerdir.

Çocukların %87.7'sinin arkadaşları eve gelmekte, %72.7'sinin evinde hoşuna giden oyuncaktan bulunmaktadır, %40.5'inin ailesi evde inşaat gerektiren değişiklik yapmıştır. Ülkemizdeki ailelerin %10'u evinde değişiklik düşünmezken, geri kalanının, oda veya kat ilave etmek, evi daha yaşanılır hale getirmek gibi projeleri olduğu bildirilmektedir (Cansever, 1996: 74).

Çocukların evlerinde yapmak istedikleri değişikliklerle ilgili soruya verdikleri cevaplar genel olarak aşağıdaki gibidir: Kendi odasının balkonu olması, mezarlığa bakmaması, daha büyük olması, yeni mobilyalarının olması, duvarlarında resimler olması, eşyalarının yenilenmesi, şirin olması ve yerlerinin değiştirilmesi, renklerin uyumlu olması. Ayrıca, genel olarak evle ilgili şu tür değişiklikler de istenmektedir: Evin bahçesinin olması, bilgisayar masasının küçük olması, ranzaların üst üste değil yan yana olması, mutfağın uzun ve geniş olması, banyo ve tuvaletin ayrı olması, bilgisayarın kendi odasında olması, balkonun odaya katılarak genişletilmesi, kaloriferin olması, iki televizyon olması, oyun odası olması.

Okul İle İlgili Bulgular

Okul ile ilgili sorulara verilen cevaplara göre; çocukların %23.6'sı evden okula servisle, %6.7'si diğer ulaşım araçlarıyla, %68.7'si ise yaya olarak gitmektedir, öğrencilerin sınıflarının öğrenci sayısı 26 ile 66 arasında değişmektedir. Ortalama olarak sınıfa düşen öğrenci 42.4'tür.

Oturdukları sıraların "uygun" olup olmadığı sorusuna %13.5'i uygun olmadığı yanıtını vermiştir. Bu durumda her 7 ile 8 öğrenciden birisi oturduğu sıradan memnun değildir. Bu göz ardı edilmemesi gereken bir bilgidir. Sınıfta, sırada kaç kişi oturuyorsunuz sorusuna öğrencilerin %14.1'i tek, %67.5'i çift ve %15.3'ü üç kişi oturdukları cevabını vermiştir. Son yüzdeler bir önceki sıranın uygun olup olmadığı sorusunu açıklayıcı mahiyettedir. Muhtemelen üç kişi oturanlar, oturdukları sırayı

"uygun" bulmamaktadırlar, öğrencilerin %17.5'i okul bahçesini oynamaya uygun olmadığını ve %20.2'si okulu ve çevresini temiz bulmadığını bildirmektedir.

"Sınıfınızın/okulunuzun nasıl olmasını istediniz?" şeklinde sorulan bir soruya da öğrenciler genel olarak şu cevapları vermişlerdir: Okulun kapısının geniş olması, bilgisayar olması, spor salonu, geniş bir okul olması, sıraların düzgün, geniş ve tek kişilik olması, çöp kutularının kullanılması, sınıfın kalabalık olmaması, sınıf ve okulun badanalı olması, okul çevresinde araba seslerinin olmaması, okulun bahçesine ağaç dikilmesi, okulun yanında pazar olmaması, tahtanın büyük olması, sınıfın daha büyük olması, sıraların tek kişilik olması, sıranın açılıp kapanması, tuvaletlerin temiz ve güzel olması, yeterli ve kaliteli araç- gereçlerin olması, resim odasının olması, kışın sınıfın sıcak olması, deney araçları, laboratuvar, müzik salonu, kütüphane, tiyatro salonu olması.

Yaşanılan Çevre İle İlgili Bulgular

Yaşanılan çevre ile ilgili sorulara baktığımızda öğrencilerin %21.5'i evin ve okulun dışında da oynadığını belirtmekte ve bununla beraber %29.4'ü mahallede trafik tehlikesinin olduğunu söylemektedir. Çevreden hoş olmayan seslerin gelip gelmediği sorusuna %47.5 oranında bir gurup evet cevabı vermiştir, %23.6'sı hoş olmayan kokulardan şikayet etmekte, %14.1'i mahallelerinde tehlike yaratabilecek yapıların olduğunu bildirmektedir, %54.9'u civarlarındaki oyun yerlerinde oynanabilecek oyun aracı olmadığını belirtirken %23.9'u çevrelerinde sağlığı tehdit edici unsurlar olduğunu belirtmektedirler, öğrencilerin %19.6'sı ev çevresinin temiz olmadığını ifade etmektedir. Ev ve okul çevresinde çocukta korku uyandıran mekanlar olup olmadığı sorusuna çocukların %20.2'si evet cevabı vermiştir.

Ayrıca, çocuklar, sorulan açık uçlu bir soruya verdikleri cevaplarda, çevrelerinde sağlığı tehdit edici şeyler olarak şunları gördüklerini ifade etmişlerdir: Hava kirliliği, arabalar, açık kalan çöpler, açık kalan çöplerin etrafındaki kedi, köpek, sivrisinek vb. gibi hayvanlar, çöpleri rastgele sokağa atanlar, yerlere tükürenler, çöp kokulan, toz toprak, boş arsalar çöp atılması, pis atıklar, çamurlar, kanalizasyon sulan, baca ve taşıtlardan çıkan gazlar, sokaktaki hayvanların dışkıları, seyyar satıcıların sattığı yiyecekler.

Yine çevre ile ilgili olarak sorulan bir başka açık uçlu soruya verdikleri cevaplarda çocuklar, çevrelerinde şu tür değişiklikler yapmayı istemektedirler: Çevrenin ağaçlık olması, binaların depreme karşı dayanıklı olması, okul çevresinde benzinci olmaması, temiz olması, bahçe olması, futbol, basketbol sahasının olması, park olması, yüksek binaların yerine tek katlı evlerin olması, trafiğin olmaması, sokaktaki pisliklerin çevreye zarar vermeyecek şekilde götürülmesi, arabaların yol ortasında park yapmaması, yapılmayan inşaatların kaldırılması, sokakta çöp kutusu olması, arabalara park yerinin olması, yolların yapılması, oyun yerlerinin çoğalması, çevrede kütüphane olması, yıkık duvarların olmaması, çevrede daha çok çiçek olması, sokaklarda lambaların olması.

Tablo 1 : Cinsiyet ile Evde Uygun Olmayan Yapı Elemanlarının Olup Olmadığı İle İlgili Görüşler Arasındaki İlişki

	Evet	Hayır	Toplam
Kız	42 27.3 64.6	112 72.7 44.3	154 48.4
Erkek	23 14.0 35.4	141 86.0 55.7	164 51.6
Toplam	65 20.4	253 79.6	318 100.0

Ki-Kare	Value	df	Significance
Pearson	8.57197	1	.00341

$p < .01$

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin, "evde uygun olmayan yapı elemanlarının bulunup bulunmadığı ile ilgili görüşleri" ile cinsiyetleri arasında .01 düzeyinde manider bir ilişki olduğu görülmektedir.

Kızların %27.3'ü evde kendilerine uygun olmayan yapı elemanlarının bulunduğunu belirtirken, erkeklerin %14'ü evde kendilerine uygun olmayan yapı elemanlarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuç da göstermektedir ki, kızlar evdeki yapı elemanlarını erkeklere göre daha fazla kendileri için uygun bulmamaktadırlar.

Tablo 2 : Ailenin Gelir Durumu ile Evdeki Işıklandırmanın Uygun Olup Olmadığı İle İlgili Görüşler Arasındaki İlişki

	Evet	Hayır	Toplam
Dargelirli	15 88.2 5.4	2 11.8 16.7	17 5.9
Ortanın Altı	7 77.8 2.5	2 22.2 16.7	9 3.1
Orta	162 97.6 58.5	4 2.4 33.3	166 57.4
Ortanın Üstü	74 96.1 26.7	3 3.9 25.0	77 26.6
Zengin	19 95.0 6.9	1 5.0 8.3	20 6.9
Toplam	277 95.8	12 4.2	289 100.0

Ki-Kare	Value	df	Significance
Pearson	11.17476	4	.01226

$P < .05$

Tablo 2'de ailenin gelir durumuyla, evin ışıklandırmasının uygunluk durumu ile ilgili görüşler arasında ilişki görülmektedir. Buna göre, ailenin gelir durumuyla, evin ışıklandırmasının uygunluğu arasında .05 düzeyinde manidar bir ilişki vardır.

Ailenin gelir grubuyla, evin ışıklandırılmasının uygunluğu arasındaki ilişkiyle ilgili olarak yüzdeler incelendiğinde, dar gelirli ailelerin çocuklarının %11.8'i, ortanın altı gelir grubuna dahil olan ailelerinin çocuklarının %22.2'si, orta gelir grubuna dahil olan ailelerin çocuklarının %2.4'ü, ortanın üstü gelir grubuna dahil ailelerin çocuklarının %3.9'u ve zengin ailelerin çocuklarının %5'i, evin ışıklandırılmasının uygun olmadığı görüşünde olduklarını belirttikleri görülmektedir. Bu oranlara bakıldığında, ortanın altında kalan gruplarda, ışıklandırma konusunda daha fazla memnuniyetsizlik yaşandığı anlaşılmaktadır.

Elde edilen bu sonuç, beklentilere uygunluk göstermektedir. Gelir durumunun düşüklüğüne bağlı olarak mekanla ilgili bir takım problemlerin daha fazla yaşanması ve bunun doğal bir sonucu olarak da, evdeki ışıklandırmanın yetersizliği, şaşırtıcı olmayan bir durumdur.

Tablo 3 : Ailenin Gelir Durum İle Evin Genişliği Hakkındaki Görüşler Arasındaki İlişki

	Evet	Hayır	Toplam
Dargelirli	11 64.7 4.2	6 35.3 18.8	17 5.8
Ortanın Altı	7 77.8 2.7	2 22.2 6.3	9 3.1
Orta	152 90.5 58.7	16 9.5 50.0	168 57.7
Ortanın Üstü	70 90.9 27.0	7 9.1 21.9	77 26.5
Zengin	19 95.0 7.3	1 5.0 3.1	20 6.9
Toplam	259 89.0	32 11.0	291 100.0

Ki-Kare	Value	df	Significance
Pearson	12.80600	4	.02467

$p < .05$

Tablo 3, bir önceki tablodaki verileri destekler nitelikte bir sonucu göstermektedir. Ailenin gelir durumuyla, oturlan evin kendileri için yeterli genişlikte olup olmaması ile ilgili görüşler arasında .05 düzeyinde manidar bir ilişki saptanmıştır.

Gelir grupları açısından yüzdeler karşılaştırmalar yapıldığında, dargelirli ailelerin çocuklarının %35.3'ü, ortanın altı gelir grubuna dahil ailelerin çocuklarının %22.2'si, orta gelir grubuna dahil olan ailelerin çocuklarının %9.5'i, ortanın üstü gelir grubuna dahil olan ailelerin çocuklarının %9.1'i ve zengin ailelerin çocuklarının %5'i yaşadıkları evin kendilerine yetecek genişlikte olmadığı görüşünde oldukları anlaşılmaktadır.

Gelir düzeyi düştükçe, evin genişliği hakkındaki görüşler de olumsuz yönde artmaktadır. Elde edilen bu bulgu da, beklentilere uygunluk göstermektedir. Gelir düzeyinin düşüklüğü, maliyeti ve kalitesi düşük (kirası az, malzemesi yetersiz ve kalitesiz vb.) evlerde yaşamayı zorunlu hale getirdiğinden, daha küçük mekanlarda, daha çok sayıda aile üyesinin bir arada oturması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum da, evde kişi başına düşen alan miktarını azaltmakta ve aile bireylerinin ihtiyaçlarını karşılamada sorunlar yaşanmasına yol açabilmektedir.

ÖNERİLER

Şehir planlamasının esas amacı, şehir halkına yaşanabilir bir çevre oluşturmaktır. Şehir planlamasında ulaşım, haberleşme, yönetme, dinlenme, eğitim, sağlık ve alışveriş imkanlarını daha iyi hale getirmek temel hedeflerdir, (AnaBritannica, 1986: 188). Bu hedeflere ulaşmada her yaş gurubundaki şehirlinin isteklerinin dikkate alınması temel insan haklarının ve çocuk haklarının ruhuna uygundur. Bu nedenle çocukların insan yerleşimleri ile ilgili katılımını sağlamak gerekmektedir. Bunun için aileler, eğitimciler ve yerel yönetim ilgilileri ile kent planlamacıları bilgilendirilmelidir.

Çocukların da yaşadığı mekanları düzenleme sorumluluğu ve gücü yetişkindedir. Bu gücü tek başına kullanmak yerine anne-baba ve diğer yetişkinlerin baskısız bir ortamda, çocukların istek ve ihtiyaçlarını öğrenip çocukları da bu sorumluluğa ortak etmelidir.

Çocuk katılımı ailede öğrenip kullanılabilir. Çocuğun kendi fikirlerini savunabildiği baskısız bir ortamda yetişmesi bunun ilk şartıdır. Çocuklara katılımcı olmaları için fırsat vermek onları hangi amaçlar için katılımcı olmaları için fırsat vermek onları hangi amaçlar için katılımcı olacakları konusunda bilgilendirmek gerekmektedir. Çocukların sorunları anlamadan "katılımcı" gibi gösterilmesi ve ön planda tutulması onları bir "dekor" olarak kullanmaktan öte bir amaç taşımaz, (Hart, 1996). Sonuç olarak, ev, okul ve çevre ile ilgili mekan düzenlenmesinde çocukların katılımcı olarak belirttikleri ihtiyaçlarından yola çıkarak hareket etmek daha akılcı gibi görünmektedir.

Bu konu ile ilgili yapılacak diğer araştırmalar, çocukların ev, okul ve çevre ile ilgili istek ve ihtiyaçlarına çocuk açısından bakmayı sağlayacak bilgileri arttıracaktır.

KAYNAKLAR

- Ana Britannica Genel Kùltür Ansiklopedisi**, Cilt: 13, istanbul: Ana Yayıncılık, 1983.
- Cansever, Turgut. Habitat II Konferansı için Şehir ve Konut Üzerine Düşünceler, **İstanbul: Hak-İş Araştırma Dizisi, 1995.**
- Hart, Roger A. (Çev. N. Atalay), Çocuk Katılımı ve Çocuk Hakları "Maskotluktan Yurttaşlığa", Yayınlanmamış Rapor, 1996.
- Kulaksızoğlu, Adnan. "Mekan İlişkileri Açısından İnsan", **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 6, Yıl: 1995.
- Yerasimos, Stefanos. "Üçüncü Dünya Ülkelerinde Kentleşme ve Konut Sorunu Üzerine", **Çevre Mimarlık ve Görsel Sanatlar Dergisi**, Sayı: 4, Temmuz-Ađustos 1979.